

“РАСКІДАНАЕ ГНЯЗДО” ЯНКІ КУПАЛЫ ЯК УЗОР МАСТАЦКАЙ І СЭНСАВАЙ ЗЛАДЖАНАСЦІ

ДА 105-ГОДДЗЯ СТВАРЭННЯ П’ЕСЫ

“Раскіданае гняздо” – адзін з самых вядомых твораў Янкі Купалы. Пад тэкстам яго стаяў подпіс: “Акопы. 4.IX. 1913 г.”. Праўда, п’еса ўпершыню была надрукавана толькі ў 1919 г. Водгукі на твор з’явіліся неўзабаве пасля яго публікацыі. Яны ў многім задалі тон далейшай літаратуразнаўчай ацэнцы п’есы.

Паводле Я. Карскага, сюжэт “Раскіданага гнязда” “пераносіць нас у дарэвалюцыйны перыяд, калі дастаткова выразна выявіліся тры прычыны, якія выклікалі знакамітую ўспышку 1905 г. і знайшлі падтрымку з часам галоўным чынам у нізах, з боку рабочага класа і сялянства: гэта – незадаволенасць зямельнымі адносінамі, бяспраўем нізоў і парушэннем агульначалавечых адносін паміж асобамі рознага полу і грамадзянскага стану” [1, с. 484]. Мастацкая адметнасць “Раскіданага гнязда” навукоўцу бачылася ў тым, што “ў гэтым творы Луцэвіч выяўляе ў сабе некаторую схільнасць да сімвалізму: тут ужо не ўзятая з прыроды з некаторым карыкатурным адценнем людзі, а вынашаныя ў глыбіні душы паэта персанажы” [1, с. 485]. У “Гісторыі беларускае літаратуры” М. Гарэцкага канцэптуальная аснова “Раскіданага гнязда” атэставалася надзвычай высока, падкрэсліваліся і мастацкія асаблівасці: “Змест для драмы аўтар узяў з рэальнага жыцця, але кожны вобраз і кожную гутарку зрабіў сімвалічнымі. Апрача таго, дзеючыя асобы ў драме гавораць не простаю, звычайнаю моваю, а паэтычнаю, сімволіка-вобразнаю, часам нават музыкальна-размеранаю і заўсёды ахопленаю купалаўскім лірызмам” [2, с. 337]. Па вялікім рахунку, на думку Гарэцкага, гэта іншасказальны твор: «“Раскіданае гняздо” – сімвал раскіданай Беларусі з часоў прэдадзя сусветнай вайны і сацыяльнай рэвалюцыі» [2, с. 337]. М. Гарэцкі адзначыў уплыў цензурных умоў 1910-х гг. на паэтыку пісьменніка, даў лаканічную характарыстыку персанажаў: «Дык вось і ідэйная развязка вялікіх праблем зроблена ў драме так, што сімвалы новага часу абгорнутыя як бы нейкім туманом, яны падманяюць нас сваёй прынаднасцю, ды застаюцца маларэаль-

нымі. Дух навізны толькі здалёк, хоць і безадступна, мітусіцца тут, найвыразней уваходзячы ў рытарычны вобраз няведамага чалавека, работніка, згукаючага па гарадах і вёсках гаротнікаў на “вялікі сход»». Сялянскі прататып, паводле аўтара “Гісторыі беларускае літаратуры”, “новага беларуса – Сымон. Цікавен паэтычны вобраз Зосі як сімвал пазакласавых адносін” [2, с. 338]; “Старац добра сімвалізуе старадаўняе прымірэнне з бядою, а Лявон Зяблік – гібель ад непасільнага змагання” [2, с. 338]. Сацыяльная накіраванасць у творы бачылася дамінантнай І. Замоціну: “Рэальная канва гэтай драмы – гэта дарэвалюцыйны быт беларускага сяляніна, – яго беднасць, бяспраўнасць і эканамічная залежнасць ад абшарніка” [3, с. 197], а “тэма драмы – гвалтоўнае зруйнаванне сялянскага гнязда з усімі вынікамі аж да жабрацтва” [3, с. 198].

Савецкае літаратуразнаўства галоўным чынам звяртала ўвагу на знешні канфлікт (Зяблікі – Паніч), свядома ці несвядома развівала ідэю Карскага, Гарэцкага, Замоціна. П. Васючэнка слушна зазначыў: «Паводле некаторых крытычных ацэнак п’еса “Раскіданае гняздо” (1913) можа ўявіцца самым тэндэнцыйным ды прасталінейным з драматургічных твораў Я. Купалы. Канфлікт адназначна трактаваўся як класавы антаганізм; абсалютызавалася сацыяльная дамінанта зместу; на конт складанасці стылю й выяўленчых сродкаў дапускалася хіба што адна агаворка – у творы сям-там пракідваюцца “алегорыі” або “сімвалічныя элементы”» [4, с. 121]. Нельга не пагадзіцца з П. Васючэнкам у тым, што Купалава “Раскіданае гняздо” – твор семантычна ёмісты, а яго прачытанне залежыць ад абранага даследчыкам ракурсу. Васючэнка прапанаваў аналізаваць купалаўскую драматургію ў кантэксце купалаўскай паэзіі, успрымаць напісанае класікам як адзіны тэкст. У такім падыходзе ёсць рацыянальнае зерне, бо ён дае магчымасць вылучыць дамінантныя тэмы і вобразы, акцэнтаваць стылёвыя асаблівасці твораў пісьменніка. Філасофскі і эстэтычны пласты п’есы апошнім часам грунтоўна прааналізаваны ў працах А. Ма-

карэвіча, В. Максімовіча, Д. Санюка, аднак многія сэнсавыя і ўласнамастацкія грані твора яшчэ доўга будуць прыцягваць да сябе ўвагу даследчыкаў.

П'еса "Раскіданае гняздо" – адзін з вяршынных твораў Янкі Купалы, дзе ўсе мастацкія элементы цесна ўзаемазвязаны. На жаль, даследчыкі абыходзілі ўвагай іменаслоў. Як вядома, уласнае імя ў літаратурным творы выконвае не толькі намінацыйную функцыю, але і шэраг іншых: характараворчую, стылеўтваральную, сэнсавыяўленчую. Уласнае імя – істотны семантычны і эмацыйна-экспрэсіўны элемент у складзе "Раскіданага гнязда", дзе ў цэнтры ўвагі – сялянская сям'я Зяблікаў. Семантыка прозвішча сям'і ўгрунтавана на пэўных сэнсавых асацыяцыях. З аднаго боку, зяблік – дробная пеўчая птушка з атрада вераб'іных, дастаткова шматлікага на Беларусі. Выбарам прозвішча аўтар акцэнтаваў тыповасць сітуацыі і лёсаў персанажаў. З другога боку, слова зяблік выклікае асацыяцыю са словам зябнуць. Купалавы Зяблікі няўтульна адчуваюць сябе ў варожым ім свеце, ім цяжка паразумецца і ў межах уласнай сям'і.

Імёны персанажаў адмыслова суадносяцца з іх характарамі і паводзінамі. Бацькі – Лявон і Марыля – старэйшае пакаленне сям'і і адначасова абагульняльны вобраз старэйшага пакалення беларусаў. Імя Лявон перакладаецца са старажытнагрэчаскай мовы як 'сын ільва', 'падобны да льва'. Лявон зацята змагаецца за кавалак зямлі, выкарыстоўвае для гэтага ўсе законныя сродкі. Ён любіць зямлю і хату. Як вядома, зямлю ў яго адбіраюць, а хату па загадзе Паніча руйнуюць. Старэйшаму сыну Лявон дае наказ "праўды шукаць не тапаром, а розумам" [5, с. 215]. Існаванне без зямлі Лявон не ўяўляе, таму заканчвае жыццё самагабствам. Звычайна літаратуразнаўцы трактавалі гэты крок персанажа як праяву слабасці без уліку таго, што для шчырага верніка самагабства – нечуваны выклік Богу і ўладкаванаму ім светапарадку. Імя Лявон выклікае асацыяцыю і з легендарным царом Спарты, што разам з трымастамі воінамі процістаяў пры Тэрмапілах шасцітысячнаму войску праціўніка. Падобна да мужанага цара Спарты, Лявон Зяблік гіне, але не траціць чалавечы гонар, не здаецца на міласць Паніча. Імя жонкі Лявона – Марыля (са старажытнаўрэйскай мовы азначае 'любімая', 'горкая', 'упартая', 'ганарлівая'). Яно прама суадносіцца з горкім лёсам жанчыны, якую абставіны вымушаюць пастаянна пакутаваць. Марыля цяроплівая, міласэрная, пабожная, самаахвярная, прадбачлівая. Старэйшаму сыну яна раіць клапаціцца не столькі пра перамогу праўды, колькі пра кожнадзённае існаванне: "Усё ж такі, як бы там сабе ні было, а нам трэба думаць, як далей жыць. Паняволі мусім сабе даваць якую раду" [5, с. 221 – 222]. Марыля належыць да тыпу людзей, якія звыкліся з выпрабаваннямі і стаічна

іх пераносзяць, якім наканаваны гераізм цяроплівасці. Яна носіць імя Божай Маці, і не выпадкова, што сярод яе дзяцей ёсць такія, што прагнуць пазбавіць сям'ю ад нядолі.

Старэйшы сын у сям'і Зяблікаў – Сымон (на старажытнаўрэйскай мове азначае 'хто слухае', 'хто слухае Бога'). У першадруку п'еса была наступная аўтарская характарыстыка героя: «Сымон – 24 г. Дужы і здаровы мужчына, у самым расцвеце лет. Горды і адважны. Знае сабе цану і верыць у сваю сілу і моц. Відаць з усяго, што ён трымаў гаспадарку ўсю ў сваіх руках. Зямля для яго ўсім чыста на свеце, і за гэту зямлю гатоў пайсці на самыя страшныя рэчы. Калі з паднятай галавешкай ідзе ў свет, кажучы апошнія словы "Па Бацькаўшчыну!", то здаецца, што гэта волат-асілак узняўся з зямлі, каб цэлым светам здрыгануць» [5, с. 286 – 287]. Сымон – рашучы, бескампрамісны і ўпарты, ён спрабуе сякерай і розумам адстойваць Бацькаўшчыну. Ён непакорлівы, смелы; як і бацька, моцна прывязаны да хаты і зямлі. Сымона ўразілі словы Незнаёмага пра вялікі сход, і ён прызнаецца: "Кінуць матку, кінуць зямлю і пайсці?! А ці знайду я там тое, што тут згублю? Ці знайду? Але штось цягне туды! Ачараваў ты мяне, чалавеча" [5, с. 248]. Купалаў Сымон не проста слухае Незнаёмага, ён назірае, робіць самастойныя вывады, каб дзейнічаць. Яго зацікавіў вялікі сход як магчымасць здабыць Бацькаўшчыну. Яму важна не толькі разбурыць старое, як Незнаёмаму, але і стварыць новае, сваё; яго хвалюць не толькі сацыяльныя праблемы, але і нацыянальныя. І. Замоцін заўважаў: "Што датычыцца Сымона, дык ён змалёван часткова рысамі пратэстуючага рамантычнага героя" [3, с. 200]. Сапраўды, Сымон рашучасцю і валявым пачаткам прыкметна вылучаецца з Зяблікаў, аднак, у адрозненне ад тыповага рамантычнага героя, Сымон пратэстуе не супраць несправядлівасці ўвогуле, а супраць несправядлівасці ў дачыненні да сям'і.

Старэйшую дачку ў сям'і клічуць Зоськай. Гэта беларуская памяншальна-ласкальная форма ад імені Сафія, што ў перакладзе са старажытнагрэчаскай мовы азначае 'мудрасць', 'навука'. Аўтарская характарыстыка Зоські ў першадруку адмысловая: "Зоська – 18 г. Кволая дзяўчынка, пранікнутая містычнасцяй, меланхалічная, як бы ад свету гэтага адарваная. Гаворыць часта тое, што і сама добра не разумее, як бы ў экстазе ці ў паўсне якім. Любіць яснату і кветкі. Душа ўражлівая і неадгадная. Не можа пагадзіць акружаючага, будняга і трывожнага жыцця з сваімі думкамі-снамі нападзяцінымі. Носіць беларускую вопратку" [5, с. 287]. Сентыментальная і мройлівая Зоська спрабуе прымірыць сям'ю з Панічам праз сваё каханне. Маці Зоська тлумачыць: "Жыццё свае кросны жалобныя тчэ і будзе ткаць, пакуль яму самі

людзі не дадуць асновы з вечнай праўды і братняга мілавання, а ўтоку – з вечнай шчаслівасці і радасці” [5, с. 233]. Сюжэтнай лініяй кахання Зоські да Паніча аўтар даводзіць, што саюз багатых і бедных дзеля будучыні Бацькаўшчыны праблематычны, нешчаслівае каханне даводзіць дзяўчыну да вар’яцтва. Праўда, калі Зоська бачыць, як палае панскі двор, то на яе нібыта сыходзіць прасвятленне. Урэшце, “той, хто слухае Бога”, і “мудрасць” ідуць на вялікі сход па Бацькаўшчыну “і абое нікнуць у цемнаце” [5, с. 262]. Янка Купала тым самым папярэджвае, што шлях беларусаў да новай Бацькаўшчыны будзе складаным, бо цемра можа быць выратавальнай, а можа таіць у сабе небяспеку.

Сярэдні сын у сям’і мае старажытнаўрэйскае імя Даніла, яго ўсе называюць Данілкам (Данііл азначае ‘Божы суд’). Данілка – знешне наіўны і блазнаваты, а на справе назіральны і разумны падлетак. Вобразы Зоські і Данілка найбольш вытрыманыя Купалам у духу рамантычнай паэтыкі, яны амбівалентныя па сутнасці: Зоська – адначасова ўвасабленне розуму і вар’яцтва, а Данілка – сур’ёзнасці і блазнавання. Яго каментар да падзей часта стварае камічны эфект. Як і Зоська, ён мройлівы, Данілку цікавіць старонка, “праз якую плывуць крыніцы з жывой вадою”, ён марыць трапіць у вялікі горад, дзе дамы “з цэгля мураванья”, дзе цэрквы “золатам накрыты, а ў цэрквах вялікія і маленькія божанькі стаяць і вісяць. Дарагое каменне з іх адзежак і каронаў так і капае на зямлю, буйна, як слёзы падчас ці град з неба. А народ к ім, гэтым божанькам, ідзе і ідзе, як вада плыве, як вада плыве. Ад усякіх болесцей вылечваюцца, ад няшчасцяў збаўляюцца, долю сабе лепшую вымаліваюць” [5, с. 253]. Падлетак ведае, што яго лічаць “дурнаватым”, Зосьцы ён прызначае ў свядомым выбары адмысловай тактыкі стасункаў з людзьмі: “Не хачу толькі наверх вылазіць з сваім розумам, бо з ім цяперашнім светам далёка не зойдзеш. Дурнаваты Данілка ці зусім дурны – малы клопат! А толькі што менш яго чапаюць і дрэнчаць, як якога разумнага, то гэта напэўна магу сказаць, бо не ведаюць, чым дасаліць яму, бо Данілка з усяго смяецца” [5, с. 238]. У адрозненне ад бацькі і старэйшага брата, ён не прывязаны да зямлі і гаспадаркі: “...І так па самыя вушы мяне гэта гаспадарка дадзела: цягам рабі ды рабі!” [5, с. 212]. Данілка не ўяўляе жыцця без самаробнай скрыпачкі, без музыкі. Музыка ж не самая пажаданая гасця ў людзей, ахопленых цяжкімі паўсядзённымі клопатамі, таму Лявон са злосці зламаў Данілкаву скрыпку, Сымон пагражаў зламаць новую скрыпку, а Марыля здзекліва ацаніла Данілкава гранне на новай скрыпцы: “На той гудзеў, як авадзень, і на гэтай выводзіш нешта паўтара людскага” [5, с. 252]. Падлетак ускладае надзею змяніць сітуацыю ў лепшы бок на мастацтва, але ў канчатковым выніку разам з маці ідзе жабраваць.

Малодшых дзяцей завуць Аленка (беларуская памяншальна-ласкальная форма старажытнагрэчаскага імені, якое ў перакладзе азначае ‘светлая’, ‘падобная да сонца’) і Юрка (памяншальна-ласкальнае ад старажытнагрэчаскага імя Юрый, што перакладаецца як ‘земляроб’). Будучыня тых, хто пакуль вымушаны ісці разам з маці жабраваць, прагназавалася пісьменнікам светлай і звязанай з роднай зямлёй. Характэрна, што ў п’есе Аленка з Юркам толькі адзін раз парушаюць маўчанне, калі паведамляюць, што дворныя людзі пачалі здзіраць страху. Маўчанне малодшых дзяцей – іншасказальнае абазначэнне таго, што самае маладое пакаленне беларусаў пакуль яшчэ не абазначыла грамадскіх пазіцыяў.

Паніч, Старац, Незнаёмы і дваровыя людзі ў п’есе безыменныя, іх жыццёвыя ўстаноўкі статычныя. Паніч выступае ўвасабленнем прагматызму, сацыяльнага і маральнага зла. Яго ненавідзяць за тое, што бязлітасна сагнаў чыншавікоў, абняславіў вясковых дзяўчат. Старац – абагульняльны вобраз чалавека, які плыве па хвалях лёсу, але ўхваляе тых, хто спрабуе свой лёс палепшыць, хоць адначасова папярэджвае пра небяспеку, што можа чакаць чалавека на шляху барацьбы. Незнаёмы – новая ў памкненнях асоба, якая прапануе людзям не па аднаму, а разам шукаць справядлівасці. Нельга пагадзіцца з П. Васючэнкам, што Незнаёмы ў п’есе – “вобраз-функцыя, вобраз-дэкламатар, яшчэ вяс-тун, бо некаму ж трэба было прынесці вестку пра Вялікі Сход” [4, с. 141], што “ягонае амплуа – вяс-тун, а маналогі, нягледзячы на сваю расквечанасць, метафарычнасць, нясуць адно інфармацыю, але не ўдзельнічаюць у драме лёсаў, пошуку” [4, с. 142]. Насамрэч якраз Незнаёмы падштурхоўвае Сымона да вырашэння новай задачы ў пошуках праўды. Незнаёмы ў размове з Зоськай сцвярджае, што ён “ліст з таго самага дзерава”, як і Зяблікі, што яго ў двор Зяблікаў прынёс “вецер свабоды” [5, с. 142]. Купалава характарыстыка Незнаёмага ў першапублікацыі твора дастаткова празрыстая: “Незнаёмы – гадоў 35. Крапячы мужчына. Вопратка на ім чорная, крамная. Гаворыць крыху, з палачкай, з суважнай навагай, цвёрда. Верыць у тое, што гаворыць, і ў голасе чутна, што не нагаварвае, а скарэй загадвае. З усяго відаць, што чалавек ён поўны ідэі, у якую сам верыць і якой хацеў бы, каб цэлы свет напоўніўся” [5, с. 287]. У Купалавай трактоўцы Незнаёмы – чалавек-арганізатар, у якога ўжо іншы, чым у вяскоўцаў, жыццёвы досвед і прадуманая праграма барацьбы за паляпшэнне свету. Незнаёмы прагне сацыяльнай справядлівасці і заклікае за яе змагацца, для Зяблікаў жа надзённая менавіта праблема Бацькаўшчыны.

Іван Замоцін сцвярджаў, што ў “Раскіданым гняздзе” тэма вялікага сацыяльнага зместу “не атрымоўвае звычайнага драматычнага развіцця:

у п'есе няма яскрава выражанай завязкі, кульмінацыйнага ўздыму дзеяння і яго развязкі”, “няма выразнай драматургічнай кампазіцыі”, а ёсць “толькі шэраг сцэн, звязаных агульнай тэмай” [3, с. 198]. Бясспрэчна, на такую ацэнку “Раскіданага гнязда” ўплываў сацыякультурны фон 1920-х гг., вектары развіцця рускай драмы пачатку ХХ ст. Думаецца, стрыжнёвая ў творы тэма не сацыяльная, а нацыянальная.

Купалава п'еса вылучаецца віртуознай унутранай зладжанасцю. Адзін з самых вядомых эпизодаў твора – з'ява VI у першым акце, дзе Зоська расказвае свой сон – адмысловую прэлюдыю да некаторых далейшых падзей з жыцця сям'і Зяблікаў: «Здаецца, прыйшоў да нас у хату нехта такі незвычайны – на галаве месяц, у руцэ сонца трымае; прыйшоў і кажа: “Годзе вам тут сядзець, годзе гібець, хадзіце за мной!” Мы спачатку, здаецца, перанужаліся, а пасля нічога. Ён так добра на нас паглядзеў, аж быццам у вачах яго слёзы засвяціліся. Сабраліся мы – ты [Марыля], тата, я, Сымон, Данілка і малыя – ды пайшлі гэтак за ім, кінуўшы і хату, і гаспадарку ўсю сваю. Як толькі мы выйшлі, ён і кажа: “Што б там перад вамі ці за вамі ні рабілася – не аглядайцеся назад, а ідзіце за мной усё наперад, усё наперад!”» [5, с. 210]. Зяблікі ў Зосьчыным сне прыйшлі “ў нейкую харошую краіну... Зіхацістыя кветкі скрозь рассыпаны, як тыя зоркі, што мы ішлі па іх: сады нейкія нянаскія так цвітуць, так цвітуць, куды прыгажэй, як нашы вішні ды яблыні; а пяюць яны – мільён салавейкаў нашых так не патрапіць... У садах па далінках рэчкі бягуць, а вадзіца так пераліваецца, як бы сонца ў тых шкелках, што мы бачылі пры ліхтарях у цэркаўцы! Ідзем гэтым садам-раем ды ідзем, ажно калі паглядзім!.. Стаіць палац відам не віданы, слыхам не слыханы, як бы з самага сонца быў зроблены: сцены залатыя-залатыя, а страху бліскучымі маланкамі пакрыта. Увайшлі мы ў гэты палац, азіраемся навокал, і што ж? – на самым пачэсным месцы сядзіць святы Спас, а каля яго Матка Боская, святы Юр'я, Мікола і Ілья” [5, с. 211]. Святы Спас вырашыў: “Годзе вам на зямлі пакутаваць, прыйшла ўжэ пара са мной вам разам панаваць! Святы Пётра, – тут покажаў ён на гэнага, што нас вёў, – будзе над вамі апеку мець на векі вечныя...” [5, с. 211]. Сям'я патрапляе ў Рай. Сон Зоські ўтрымлівае моцны сацыяльна-філасофскі падтэкст: Зяблікі пакінулі ўсё і пайшлі за незвычайным чалавекам. Тым самым яны выбралі пагібельны шлях, але за свае пакуты трапілі ў Рай, бо, згодна з народнымі ўяўленнямі, святы Пётра мае ключы ад Раю і пускае туды вартыя Раю душы.

Потым у Купалавай п'есе сітуацыя з пакіданнем Зяблікамі дому паўтараецца ў новым варыянце. На руінах хаты спачатку толькі перад Зоськай, а пасля і перад іншымі Зяблікамі з'яўляецца Незнаёмы і

кліча на “вялікі сход”, ён таксама просіць рухацца толькі наперад. Знешне Незнаёмы выглядае незвычайна, але яго незвычайнасць эстэтычна зніжана драматургам. Так, Данілка, гледзячы на Незнаёмага, наіўна пытае: “А гэта хто яшчэ такі за прарок з вежай?” [5, с. 245]. Міжвольна ўзнікае пытанне, ці не на пагібельны шлях кліча Зяблікаў Незнаёмы. Момент прадуманай паўтаральнасці праяўляецца і ў тым, што Лявон звяртаецца ў суд і не знаходзіць там праўды, а пасля яго шлях праходзіць і Сымон, які пачынае разумець, што трэба набыць новую Бацькаўшчыну. Зоська, падобна да бацькі, спрабуе скончыць жыццё самагубствам. Каб акцэнтаваць тыповасць лёсу Зоські, драматург словамі Данілки згадвае лёс Кастусі Дударышкі, былой каханкі Сымона Зябліка. Аўтар супастаўляе і проціпастаўляе Старца і Невядомага. Яны абодва выйшлі з такога ж раскіданага гнязда, як і Зяблікі, але пайшлі па жыцці рознымі шляхамі: Незнаёмы – шляхам барацьбы, а Старац – шляхам унутранага супраціўлення, але знешняга прымірэння з абставінамі.

Звяртаюць на сябе ўвагу таксама сэнсава ёмістыя, іншасказальныя рэмаркі драматурга адносна часу дзеяння: у першым акце – час перад Купаллем, поўдзень (гарачы час, перыяд актывізацыі “цёмных сіл”), тады Лявон прайграе суд; у другім акце – праз два тыдні пасля першага акта, перад заходам сонца, калі непрыемнасці Зяблікаў павялічваюцца, згушчаюцца; у чацвёртым акце – позняя восень, Сымон прайграе суд, надзея вярнуць зямлю безваротна знікае; у пятым акце час дзеяння – «каля “ўсіх святых”. Вечар. Цёмна. Глуха. Заводзіць вецер» [5, с. 251], сямейнае “гняздо” Зяблікаў раскідваецца канчаткова, бо Марыля з Данілкам ды меншымі дзецьмі накіроўваецца жабраваць, а Сымон вядзе Зоську “На вялікі сход! Па бацькаўшчыну!” [5, с. 262].

П'еса “Раскіданае гняздо” – полісемантычны высокамастацкі твор, узор гарманічнай зладжанасці і ўнутранага суаднесенасці ўсіх элементаў, што забяспечваюць сэнсавую шматграннасць.

Спіс літаратуры

1. Карский, Е. Ф. Беларусы : в 3 т. / Е. Ф. Карский. – Минск : БелЭн, 2007. – Т. 3, кн. 2. – 704 с.
2. Гарэцкі, М. Гісторыя беларускае літаратуры / М. Гарэцкі ; уклад. і падрыхт. тэксту Т. С. Голуб. – Минск : Маст. літ., 1992. – 479 с.
3. Замоцін, І. Творы : літ.-крыт. арт. / І. Замоцін. – Минск : Маст. літ., 1991. – 335 с.
4. Васючэнка, П. В. Драматургічная спадчына Янкі Купалы : вопыт. сучас. прачытання / П. В. Васючэнка. – Минск : Навука і тэхніка, 1994. – 173 с.
5. Купала, Я. Поўны збор твораў : у 9 т. / Я. Купала. – Минск : Маст. літ., 2001. – Т. 7 : драм. паэмы і п'есы. – 393 с.

Ванда БАРОЎКА,

доктар філалагічных навук,

прафесар кафедры літаратуры ВДУ імя П. М. Машэрава.

Аўтар ахвяруе ганарар на развіццё часопіса.